

Saudiarabien: Boom möter utmaningar

- **Med världens största oljeproduktion och de största kända oljereserverna är Saudiarabien en global maktspelare.**
- **Oljeboomen skapar stark tillväxt och enorm rikedom. Både den ekonomiska och politiska stabiliteten har förbättrats under senare år. Kungafamiljen har lyckats styra i en försiktigt reformerande riktning.**
- **Dollarfallet har utlöst spekulation om att ryalens fasta kurs mot dollarn ska lossas. Det förefaller inte troligt. Däremot lär planerna på en valutaunion för gulfstaterna 2010 skrinläggas.**
- **Väldiga infrastrukturprojekt planeras. Men de sociala utmaningarna vad gäller arbetsmarknad och utbildning är stora. Boomen är därför bräckligare än den verkar.**

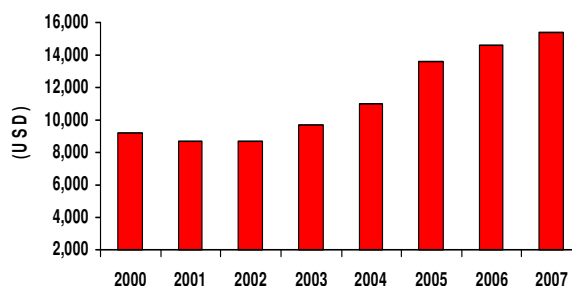
Ökad stabilitet

Under mars 2008 genomförde en grupp företrädare för nordiskt näringsliv en resa till Saudiarabien, anordnad av SEB. Delegationen – som leddes av Marcus Wallenberg och Annika Falkengren – träffade under några intensiva dagar en stor samling saudiska beslutsfattare. Denna PM sammanfattar mina egna intryck från resan.

Slående är hur **den ekonomiska och politiska stabiliteten tilltagit**. I början av 00-talet tedde sig framtidsutsikterna dystra. Ett decennium med lågt oljepris och svag tillväxt, tillsammans med snabbt växande

befolkning, hade givit väldiga budgetunderskott, en statsskuld på över 100 procent av BNP, hög arbetslöshet och fallande realinkomster. Den sjuklige Kung Fahd förmådde inte ta tyglarna för att starta nödvändiga reformer. Efter attentatet mot WTC den 11 september 2001 – som planlades och utfördes av saudier – vacklade också den säkerhetspolitiska alliansen med USA. Åtskilliga bedömare spådde kaos och kungadömetts fall.

GDP per Capita

Så blev det inte. Tre faktorer har medfört en scenförändring.

- De senaste årens höga oljepris har givit **snabb real och finansiell tillväxt**. BNP per capita har stigit med över 60 procent sedan 2002. Budgetöverskotten är stora och statsskulden faller raskt. Centralbankens reserver växer med 5 mdr USD i månaden.
- Kung Fahd har efterträts av sin mer dynamiske bror Abdullah, som **skickligt**

balanserar reformsträvanden mot konservativ och religiös traditionalism.

- **Hotet från Al-Qaeda har desarmerats.** Terroristerna förlorade det mesta av sitt potentiella stöd när de angrep inhemska mål i efterdyningarna av 11e september. Säkerhetstjänsten har utplånat de flesta ledarna, samtidigt som en del ur fotfolket återassimilerats med hjälp av hårt socialt tryck.

Världens största oljereserver

Saudiarabien är inte bara världens största oljeproducent. Kungadömet är också den enda större producent med möjlighet att påtagligt öka produktionen. Det är också det land som sitter på de i särklass största kända oljereserverna. Därutöver besitter man stora naturgasreserver.

Osäkerheten om fyndigheternas kvalitet är visserligen omtvistad, liksom chansen att finna ny olja. Förespråkare för "peak oil"-hypotesen menar att de största fälten nu töms betydligt snabbare än vad myndigheterna vill erkänna. Men givetvis fick vår delegation inte del av annat än de officiella siffrorna.

De olika långsiktiga scenarier som presenterats av internationella organ typ IEA bygger alla på att fossila bränslen fortsätter att dominera (i organisationens senaste långfristiga referensbana, står fossila bränslen för 80 procent av världens energiförbrukning ännu 2030). Samtidigt ökar Mellanösterns relativa tyngd som oljeproducent, detta på grund av att oljekällorna i Norge, UK och flera andra länder efter hand sinar snabbare än de arabiska.

Trots all osäkerhet och alla grälände experters skilda uppfattningar om reservernas exakta storlek blir huvudslutsatsen att **Saudiarabien under de**

närmaste decennierna fortsätter att vara världens största oljeproducent – och att dess andel av de kända reserverna sannolikt *ökar* ännu en tid.

Implikationerna av detta hänger på oljepriset. Referensscenarierna i de internationella studierna bygger vanligen på ett långsiktigt pris runt 60-70 USD per fat. Priset kan falla under den nivån vid lågkonjunktur eller till följd av snabb teknisk utveckling och stora investeringar. Men det kan också pressas upp till följd av utbudsstörningar och fortsatt snabb tillväxt i bl.a Kina. Eftersom utvinningskostnaderna för den arabiska oljan bara ligger på 3-5 USD/fat blir slutsatsen självklar: Saudiarabien står inför **decennier av fortsatt snabb inkomstökning** och rikedom.

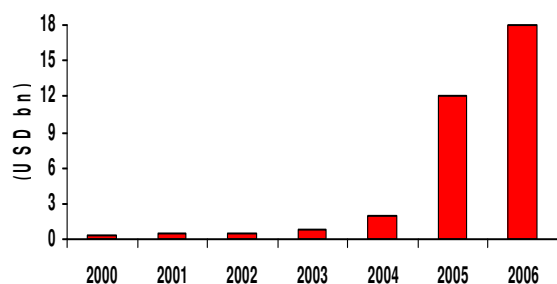
Implikationen är att **Kungadömet politiska tyngd fortsätter att växa**. Landet är sedan länge den regionala stormakten, men det råder ingen tvekan om att hoppet om framtida rikedom också väckt elitens aptit på en mer framträdande internationell roll. Alliansen med USA ligger fast, men Kungadömet vill gradvis att ta på sig en större roll som talesman för råvaruproducenter, för muslimer och för regionen som helhet. Rivaliteten med Iran kommer att skärpas, men kan antagligen hållas under kontroll, givet att Iran inte radikaliseras ytterligare.

Väldiga investeringar

De styrande är väl medvetna om att landets ekonomi är skev, och att en mer balanserad utveckling förutsätter massiva investeringar. I långtidsbudgeter planeras **projekt för nästan 400 miljarder USD** under det närmaste decenniet; det gäller infrastruktur och byggsektor (bland annat flera nya högteknologiska städer som konstrueras från scratch), jordbruk och

avsaltning av vatten, samt givetvis utveckling av den petrokemiska industrin – uppgiften framöver är inte bara att ta upp oljan ur marken utan att förädla den. Tillgången till billig energi gör också att man satsar stort på energitung industri, såsom aluminium. Räknas den privata sektorns följdinvesteringar in, blir de totala summorna än större. Det som avtecknar sig är världens totalt sett mest massiva investeringsprogram utanför Kina.

Foreign Direct Investment

Regimen arbetar också ambitiöst på att **förbättra företagsklimatet för att locka in utländska investeringar** och know-how. Vi hörde medryckande och entusiastiska föredragningar från reformsträvande beslutsfattare om hur de senaste årens skattesänkningar och avbyråkratisering nu avsätter resultat i de internationella rankinglistorna. I Världsbankens "Doing business" (som mäter hur lätt det är att starta och driva företag) har Saudiarabien klättrat till plats 23. I WEFs senaste "Global Competitiveness index" rankas Kungadömet som nr 35. Resultatet har blivit en kraftig ökning av inflödet av direktinvesteringar.

Målet är att rankas som en av världens tio ledande ekonomier redan 2010. Det är nog omöjligt att nå – men att det överhuvudtaget lanseras vittnar om stora ambitioner.

Inflationen stiger – men pegen håller

Den våldsamma tillväxten har, föga förvånande, inneburit att inflationen kommit tillbaka. Efter ett decennium av stillastående priser har **inflationen de senaste två åren klättrat till drygt 5 procent** i årstakt. Inte minst höjda matpriser har gjort att inflationen noteras, debatteras – och väcker missnöje.

Inflationen har bidragit till att den saudiska riyalens knytning till dollarn har börjat ifrågasättas. I över 20 år har den fasta kursen hållits vid 3,75. Skälet till att man valde en fast kurs gentemot USD var dels behovet av stabilitet, dels att dollarn så totalt dominerar utrikeshandeln (på grund av oljan). I praktiken är det en sorts sedelfondssystem som råder: Centralbanken SAMA måste hålla så mycket dollar att det täcker mängden utestående sedlar. Någon spekulation mot knytningen förekommer knappast.

Några aktörer i den privata ekonomin räknar dock med en mindre revalvering mot dollarn under det närmaste året. En sådan skulle ge en viss inflationsdämpning via importen – men mot detta står att en uppskrivning också ger minskade oljeintäkter i lokal valuta, svagare budget och lägre värde på valutareserven. Så **just nu förefaller en revalvering inte trolig**, trots inflationen.

Större förändringar av valutapolitiken, såsom övergång till rörlig kurs eller valutakorg, ligger inte i pipeline. Ett skäl är politiskt. När den viktigaste allierade – USA – är i ekonomisk kris, vill man inte störa de ekonomiska relationerna genom en åtgärd som kan tolkas som att Kungariket ifrågasätter dollarn.

Inom några år ska dock, enligt planerna, de sex länderna i GCC (Gulf Cooperation

Council – Saudiarabien, Förenade Arabemiraten, Kuwait, Oman, Qatar och Bahrein) ingå en valutaunion. **I dag tror få att denna union verkligen blir av som planerat**, redan 2010. Förberedelserna har sackat och Kuwait har stört processen genom övergång till valutakorg.

Även osäkerheten kring valutaunionen talar mot att röra dagens dollarpeg. Men när den dagen kommer då unionsplanerna skrotas eller skjuts på en avlägsen framtid lär riyalen komma upp på dagordningen igen. En mindre, kontrollerad revalvering är då inte osannolik. Motiveringen lär bli att valutan är något undervärderad. Någon övergång till rörlig kurs blir det dock inte.

Utmaningen: arbetsmarknaden

Saudiarabien är alltså en nation i stark tillväxt, med stora reserver, och höga ambitioner. Men landet tyngs också av en icke-fungerande arbetsmarknad, med enorma reformbehov. Det gäller allt från utbildning, rörlighet, kvinnans ställning och relationen mellan saudier och invandrad arbetskraft.

Landet upplever en **snabb befolkningsökning**. Nästan en tredjedel av befolkningen är mellan 15 och 30, och ungdomsarbetslösheten är 30 procent. Den utmaningen har man gemensamt med många andra tillväxtnationer, men det som gör Saudiarabien speciellt är kvinnornas undertryckta ställning och den väldiga omfattningen av utländsk arbetskraft.

I den privata sektorn utgör gästarbetarna över 90 procent av arbetskraften, och bara 1 procent av de anställda där är kvinnor. I den offentliga sektorn är både saudier och kvinnor fler, men fortfarande bara en liten minoritet. Kvinnor anställs framför allt som lärare och sjuksköterskor (för att undervisa och vårda andra kvinnor). Vuxna saudiska

män anställs ofta i offentlig sektor på vad som i praktiken är sinekurer. Många vittnade för vår delegation om **dålig disciplin och arbetsmoral**; den saudiska medelklassen är helt enkelt van vid att bli försörjd utan att behöva anstränga sig. Det verkliga jobbet görs av tillfälligt anställda expats från Väst (ingenjörer och konsulter) och lågt betalda manuella grovarbetare från Filippinerna, Pakistan och andra asiatiska länder.

I längden är den här extremt stratifierade arbetsmarknaden ohållbar. Myndigheterna driver sedan flera år en politik för **”saudisering”**; privata företag som vill expandera måste anställa en viss kvot infödda. Politiken har dock mötts av stora svårigheter; ofta presterar de inkvoterade så dåligt att de blir en belastning för företagen.

För att verkligen skapa inhemskt humankapital och stärka saudiernas ställning på arbetsmarknaden **krävs en markant förbättring av utbildningen** – som varit alltför inriktad på arabisk historia och islam – och en kulturevolution i synen på arbete och på kvinnans ställning. Regimen vräker nu in oljemiljarder i utbildning, men det kommer naturligtvis att ta tid att vrida utvecklingen, rekrytera och utbilda lärare – och framför allt att ändra attityderna i de mer konservativa folkgrupperna.

Reformer uppifrån

Stora delar av befolkningen, framför allt bland äldre på landsbygden, är mycket traditionsbunden och vill inte ha någon förändring som kan misstänkas medföra en uppluckring av den islamska samhällstrukturen. Den saudiska staten bygger på en fundamentalistisk och strikt tolkning av islam – den s.k wahhabismen, djupt rotad sedan generationer. Kungafamiljens historia är sedan 250 år intimt förknippad med wahhabismen, och

kungen har sin legitimitet bl.a som väktare av de heliga städerna Mekka och Medina.

Likväl är det från kungen som dagens reformer ytterst emanerar. Kung Abdullah är son till rikets grundare och är över 80 år gammal. Men han har skickligt balanserat mellan behovet att reformera ekonomin å ena sidan och att inte alienera de traditionsbundna å den andra.

Gradvis öppnas för fler kvinnor i arbetslivet och för en förbättrad sekulär utbildning. De religiösa domstolarnas makt börjar allt mer ifrågasättas och sedlighetspolisen syns mindre på gatorna nuförtiden. Kungen själv benådade i fjol i ett uppmärksammat fall en gruppvåldtagen flicka som dömts till fängelse och spöstraff för att hon varit ute utan sällskap av någon manlig släkting. Samtidigt har Saudiarabien blivit medlem av WTO, en departementsreform har strömlinjeformat byråkratin, skatter har sänkts, domstolsväsendet moderniserats och utbildningen expanderar.

Det paradoxala är att reformpolitiken drivs – och legitimeras – av en enväldig kung. Det gör den naturligtvis också bräcklig. Den nuvarande kungen är gammal, och kronprinsen – en av hans bröder – likaså. Inom inte alltför många år ska makten föras över till nästa generation (i dag i 50-årsåldern). En sorts intern "valberedning" har tillsatts inom kungafamiljen inför generationsskiftet, men något demokratiskt inflytande i västerländsk mening finns inte över processen.

Var den landar vet alltså ingen. Konsensusuppfattningen är dock att **den försiktiga reformpolitiken sannolikt fortsätter**. Ju längre den når, desto svårare lär den bli att reversera. Bland yngre stadsbor luckras de gamla värderingarna upp – satellit-TV och Internet för in allt mer västerländskt tänkande.

Attraktivt för svenska företag

För svenska företag är Saudiarabien en allt mer lockande destination, både som exportland och producent. Kungariket är ekonomiskt centrum för en allt viktigare region. Mycket stora råvarutillgångar finns, väldiga investeringar ska genomföras och köpkraften stiger snabbt. Utmaningarna för den som vill etablera sig på plats ligger framför allt i svårigheterna på arbetsmarknaden – att kunna rekrytera och behålla arbetskraft. För många nyanlända är också mötet med den traditionsbundna inhemska kulturen en stötesten.

Men trots alla de problem och den växtvärk som kan förväntas, utgör den ekonomiska expansionen **en stark attraktion för svenska företag i dag**. Handeln med, investeringarna i och intresset för Saudiarabien ökar starkt. Det jag såg under SEB-delegationens besök i landet stärker mig i uppfattningen att den trenden består.

Klas Eklund
[klas.eklund@seb.se](mailto:klas eklund@seb.se)

Innehållet i denna rapport är baserat på uppgifter som av Banken bedöms vara pålitliga. Banken lämnar dock ingen garanti för fullständigheten eller riktigheten i dessa uppgifter. De som tar del av rapporten uppmanas att basera sina investeringsbeslut på undersökningar de själva bedömer vara nödvändiga.